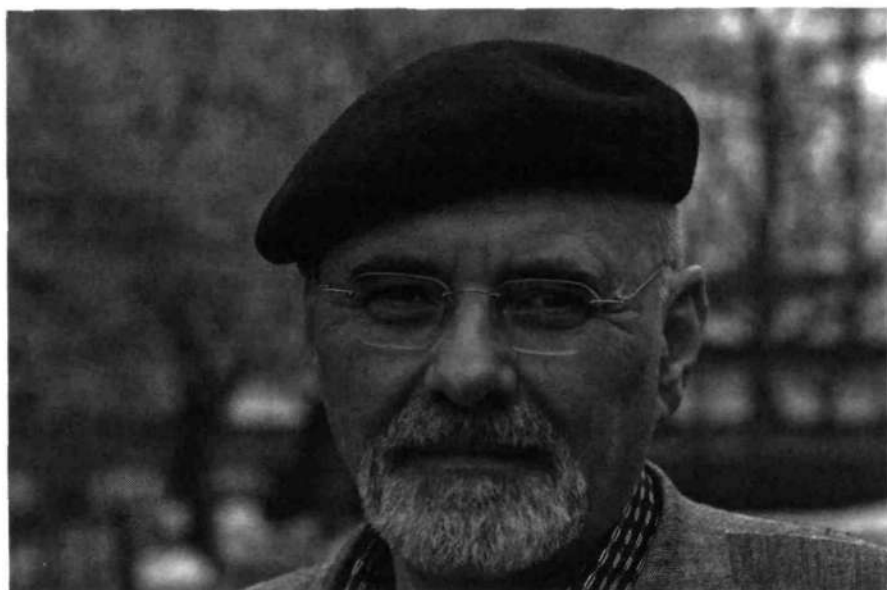

Dušan Merc

Katja Klopčič z Dušanom Mercem

Klopčič: Brez dvoma ste eden izmed slovenskih pisateljev, ki je bil za svoja dela največkrat nominiran za različne nagrade, za kresnika ste bili nominirani štirikrat, prvič za prvenec *Galilejev lestenec*, nazadnje pa je bila za nagrado fabula nominirana vaša zbirka kratkih zgodb *Pega v očesu*, dvakrat ste bili nominirani za nagrado Prešernovega sklada. Koliko dodatne pozornosti prinesejo avtorju tovrstne nominacije?

Merc: Veliko. Zgodilo se mi je že večkrat, da so mi ljudje za nagrado čestitali, čeprav je nisem dobil. Kar je razumljivo. Nominacija je tudi sama po sebi nagrada, za površne opazovalce, kar smo konec koncev vsi, je nepomembno, ali nagrada je ali ne. Torej – pozornost je tukaj. Pogosto pa je moteča. Resno sem bil nominiran desetkrat. Se pravi za vse knjige, ki sem jih izdal. Sicer pa je tako, da medalja in kroglja vedno zadeneta napačnega.

Klopčič: Vaša dela so bila zaradi nominacij zagotovo deležna številnejših ocen in kritik, pa so bile te tudi bolj poglobljene? Kako doživljate kritike svojih del? Kaj (lahko) pisatelj od kritike danes sploh pričakuje?

Merc: V resnici moraš biti kar hvaležen, da te opazijo. Če ti je kaj do tega. Je pa res, če povežem to z nagradami in nekaterimi drugimi zunanjimi učinki, ki jih ima vstop v javnost, da mi je pogosto zelo žal, da sem stopil v to zanko literature. Sedaj poti iz nje ni več. Ogromno ljudi se uspešno ukvarja s svojo stroko, pa so zunaj tega karusela, in mislim, da je to boljše. Pogosto boljše.

Klopčič: Pravkar je izšel vaš novi roman *Šesta knjiga sanj*. Zanj ste dejali, da gre za notranji obračun z otroštvom, z mladostnostjo.

Merc: *Šesta knjiga sanj* je obračun z njimi! Vsemi njimi! Je moj mladostni portret. Obračun z očetom, materjo, nerojenimi brati in sestrami v meni. Morbiden in jasen, maščevalen. Saj je tako z vsemi romani vseh piscev,

vendar mislim, da sem radikaliziral. Beda realitete mladega človeka. Mislim, da je ekstremno literaren. Samo literatura je. To štejem za dosežek. Nič ne nakazuje avtorefleksije in dvoma v romanu. Pa vendar je samo to. Obračunal sem s seboj in svojo literaturo, z liki, ki me preganjajo. Pobil sem jih. Pa tudi tiste iz svojega realnega življenja, ki so že mrtvi. Sedaj moram svoj literarni svet tvoriti na novo.

Klopčič: V nekem smislu pa je *Šesta knjiga sanj* tudi nadaljevanje *Sarkofaga*?

Merc: In *Slepega potnika*. Po znani definiciji, ki jo potrjujejo besedila drugih avtorjev, je vse lahko pisanje enega samega besedila. *Sarkofag* in *Slepi potnik* sta nadaljevanje *Šeste knjige sanj*, in ne njena predhodnica. Prej sem bil tak, za časa *Šeste knjige sanj*, da sem napisal *Sarkofag*, za njim *Slepega potnika*. In potem sem šel nazaj in samo zapisal tisto, kar sem že bil. Za *Sarkofag* sem mislil, da me je osvobodil. Tam gre za umetniški postopek, zrcalo zrcal v meni samem. Govori o kiparju, ki tvori svet kakor bog iz gline in kamna in smeti. Smeti, vsakdanje vrečke, plastenke, polivinil, papir itd., so znak dekonstrukcije sveta. In iz tega naredim skulpturo (mimogrede, postopek je v likovnem svetu znan že izpred druge svetovne vojne). Tudi *Slepi potnik* je roman o meni, ki živim v labirintu kletnega stanovanja in iščem identiteto v drugih ljudeh. Živim njihova življenja, prevzemam jih. To je življenje pisatelja (in tudi vprašanje labirinta je eno od znanih vprašanj filozofije – ve se od kdaj). In *Šesta knjiga sanj* je ta svet, napisan sam iz sebe. V njem sem obračunal z njimi in ne oni z mano. V *Slepem potniku* vse konča potres, kazen za vse, ki se znajdejo v romanu. V *Sarkofagu* končam z domovino in sabo. Vse je izpoved o izkoreninjenosti, brezdomovinskosti.

Klopčič: Pa se za hip vrniva še k vašemu prvencu *Galilejev lesteneč*. Z njim ste leta 1996 odločno vstopili na slovensko literarno prizorišče.

Merc: *Galilejev lesteneč* je roman o času, ki se ne spreminja in ga zato ni. Galilejev lesteneč je nihalo, kronometer, ki meri čas, ki teče. Vendar teče samo v našem zemeljskem prostoru, v naših bioloških danostih, v resnici, v zgodovini zla in njegovem večnem ponavljanju ga ni. Zgodovina je samo anekdota, ki se ponavlja v zaporedjih. V tem romanu čas ne gre, ne teče, ne gre za to, da bi se izreklo za nekaj brezčasnega. Zlo ni povezano s časom, pač pa z nami samimi. Ne moremo se zagovarjati za naše krutosti s tem, da rečemo, tak čas je bil. Čas je vedno isti, enak. Roman sam je zgodba, je historija, je dogodek, je nekaj v našem svetu. V *Galilejevem lestencu* se v

nekaj zgodovinskih prerezih v istem prostoru pojavljajo zelo podobne situacije med ljudmi. V resnici sta v vseh romanih, pa naj govorijo o sebi, da so zgodovinski ali ne, zajeta zgodovina, čas. Na nam viden, otipljiv, prepoznaven način, ker drugače ne bi mogli brati. Pisati pomeni prodreti v čas, penetrirati nazaj, naprej, v trenutek, sedaj in v nekaj. Mislim, da je edini pravi kraj človek. Ali se drugače ne izgubimo v prostoru, takoj ko se vprašamo o času? V resnici sta to dve ločeni fizikalni dejstvi, ki med seboj nista povezani. Tako čas kakor prostor pa sta v resnici fikcija, podmena. In stvar naše predstave o svetu, v katerem merimo v prostoru čas, in čas, s katerim merimo prostor, so naše slike, ki jih ustvarjamo zase, da se lahko gibljemo v tem izpraznjenem prostoru in času, je ustvarjalno dejanje vsakega posameznika, je njegovo življenje. Res pa je, da nam je enako kakor zmožnost za jezik, dana zmožnost za gledanje ...

Klopčič: Za roman *Potažba* ste povedali, da je njegov naslov "povzet po naslovu prvega slovenskega soneta, ki ga je spesnil J. Vesel Koseski. Gre za roman o literaturi in literatih, o ustvarjalnosti, literarni lastnini in vprašanju, ali je v nas božja iskra ali smo ustvarjalci po sili". Verjetno je to vprašanje večno?

Merc: Glede na sonet *Potažba* in na moj roman je oboje tožba, žalostinka; samo v časovni perspektivi se dogodi matrica, o kateri govorim v *Galilejevem lestencu*. Če pogledamo vse prve like slovenske literature (ob tem, da tvegamo še preskoke iz poezije v prozo in v dramatiko), potem je ta potažba ne samo socialno, nacionalno, državotvorno itd., je predvsem duhovno razpotegnjena do danes. Če gremo od prvega slovenskega epa, ki to tudi ni, do prvega romana, ki je pravzaprav mladinska literatura, prve povesti in prvih dramoletov, je seveda tako besedilo Koseskega na začetku slovenske literature simptomatično. Tožba, žalostinka, skoraj asemantična tvorba, ki se je ne da prevesti v pesniško razumljiv jezik (čeprav je delno razstavljiv, delno ga lahko analiziramo – vsekakor pa laže kot poznejše literarne umotvore Koseskega).

Seveda ne morem izstopiti iz tega risa ne kot pisatelj, zavezan že definirani nacionalni strukturi, in ne kot pisatelj katere koli provincie, saj obstaja zamolčana, drugorazredna, prisiljena literatura v vseh literaturah. *Potažba* je samo roman, ki je obračun s strahom in dejstvom, da je to veliko bolj možna resničnost kot tista, dana od boga. Mogoče je to glede na stanje duha staromodno gledanje na ustvarjanje in ustvarjalca.

Gre za besedilo o kraji besedil, idej. Ponovljena slika slik iz vseh časov in krajev. In res je tudi, da literarna teorija pozna in ve, kdo je čigav

otrok – mi smo tvorci naših predhodnikov. Tako tudi zgodovine naših literarnih in drugih prednikov. Mi, ki živimo, smo tvorci zgodovine, ne tisti, ki so živeli prej.

Klopčič: Z zgodovino, natančneje z drugo svetovno vojno, se ukvarjate v romanu *Jakobova molitev*, v katerem bralca pretresejo dinamični opisi divjanja vojne ter tem diametralno nasprotno notranje dogajanje Jakoba Bema. Povedali ste, da je pripoved avtentična in prepričljiva tudi zato, ker temelji na zgodbi vaše družine. Vas je prav to gnalo k pisanju? V kolikšni meri roman temelji na resničnih dogodkih?

Merc: Delno. Ampak to ni bistveno. Nikoli. V resnici me je nadaljevanja tega romana strah. Če se omejim samo na aktualizacijo, potem me postaja strah ob grožnjah, ki tlijo v besedah mnogih politikov in javnomnenjskih vodij. Pregarja me slutnja, kakor da ne moremo končati s poboji, izdajami, sovraštvom. Moliti za mir ni dovolj. Če bi res verjeli v Boga in res verjeli, da nam gleda v srce, potem svoje hipokrizije ne bi razglašali ne z besedo ne z napuhom, potem ne bi v njegovem imenu vzeli puške v roke, pač pa v svojem! Kar pa je zopet greh, mar ne? Zelo dvomljivo početje – če nismo odgovorni. Saj nam je dana svobodna volja. Tako je bila dana tudi predhodnikom, ki jim mi sedaj podarjamo zgodovino.

Ne vem, ali je kdo v slovenski literaturi opisal vojaško življenje pri domobrancih? Sam sem bil vezan na izpovedi v *Novi zavezi* in nekaj knjigah. Strah, groza in tudi ideja, domoljubje niso nič drugačni kot na drugi, partizanski strani. Edini problem je samo – kdo je svoje življenje zastavil za kaj, kdo je čemu podredil svobodno voljo, ki pa ni bila več svobodna volja! Če pa gremo nazaj samo še do prve vojne, vidimo, da so naši dedje in pradedje zastavljali življenja za cesarja. V optiki minulega ostanejo samo dejstva, morala zgnije.

Klopčič: V romanu se nam Jakob, predvsem skozi molitve, razkriva kot kompleksna osebnost, na ozadju vojne pa se hkrati izrisuje tudi usoda njegove družine. Njihova življenja in usode (pogosto) odločilno zaznamujejo pretekli dogodki. To spomni, med drugim, tudi na Agato iz *Galilejevega lestenca* – njen odnos do moških je posledica spolne zlorabe. Delovanje oseb v vaših romanih je izjemno premišljeno motivirano in konsistentno. Je fabula tista, ki vpliva na psihološki profil oseb ali je ravno obratno?

Merc: Fabula se kreira sama, ko so nekateri pogoji izpolnjeni. Fabula ustvarja avtorja. Kakor nas otroci definirajo za starše. Fabula gre skozi

avtorja in ga premaga, prehití, izniči. V tem romanu sem bil zelo iskren (v *Jakobovi molitvi*, op. K. K.). Kakor da bi molil, da bi ne bil prisiljen moliti. Delovanje oseb je vedno dialog z zunanjim svetom – mislim, da je to motivacija mojih oseb (ali pa mene). Odnosa do zunanjega sveta tudi sam osebno ne morem natančno definirati. Je zgodba, ki teče proti koncu.

Klopčič: V leto 1904 in na Bled postavljeni roman *Potopljeni zvon* se navdihuje pri krajevni legendi o zvonu na dnu jezera, kazalu sledi v slogu *dramatis personae* spisan seznam glavnih oseb s kratkimi opisi, jasen gorenski zrak pa vznemiri vonj po eksotiki ... Zakaj oznaka operetni roman?

Merc: V opereti gre vedno vse zares in vendar ni vse zares. Vsa čustva so brez zoprnih posledic, veselimo se življenja, kljub temu da je lahko žalostno. V takšnem besedilu je bolj navihano, vse je definirano kot "veselimo se dne, vsakega posebej", pa čeprav nas zasleduje zla usoda, pa čeprav bo jutri sledil propad. Torej, tragično je napol tragično, ima tisto veselo plat, ko ljubezen ni prava ljubezen, ko strast ni prava in ko so tudi sovraštva bolj tovariška, žalostno je napol žalostno, veselje je tisto, kar nas preveva. Eksotika je lažna, enako svetovljanstvo.

Roman je ostal brez takega odmeva, kot so ga imela nekatera druga moja besedila. Ne pritožujem se, nič hudega ni, mislim pa, da bi natančnejša analiza odkrila v romanu marsikaj, kar je skrito za oznako operetni roman. Mislim, da gre za hvalnico naravi, da gre za vero v naravo in boga in nedotakljivost narave. Gre za mistični odnos med ljudmi, za odnos med ljudmi in živalmi in svetom, ki nas obdaja. Gre tudi za odmev *fin de siècle*, za glasbo in matematiko itd. Osebe so v romanu povezane na skrivnostne načine ... Ozadje romana je v resnici zelo resno. Gre za poseben roman. Manj ko je pravi roman, bolj je roman. Kakor da so vse osebe v romanu del skupne želje – priti do potopljenega zvona. Mislim, da sem uspel z realiteto, ko dno blejskega jezera preiskujejo tako s podmornico cesarsko-kraljeve mornarice kakor iskalke biserov, ko samo nedolžni lahko vplivajo na naravo in najdejo stik in rešitev v njej, ko donenje zvona na dnu jezera z resonanco poruši amoralnost ob obali, ko sem parafraziral Martineka Spaka v Pehti in Lovra Kvasa v mladem glasbeniku Svetini in ko končno nastopam tudi sam v treh osebah, napisati dober, berljiv in duhovit roman. Vsa imena ljudi, ki nastopajo, so imena nekdanj živčih, vsa imajo svoje paralelne svetove v realnosti, vsa ledinska imena so prava. Živali imajo prava imena in delujejo kakor ljudje, sodelujejo v družbi, ena sama, ki je omenjena kakor primera, nekdanj resničen Turščev vol ne funkcionira. Drugače pa so tukaj mali

mopsi in laboda, ki so del človeške družbe. Vse je, samo potopljenega zvona ni. Mogoče je lepota, mogoče je želja po smrti. Edino resnično zlo je, ki se mu ne moremo upreti, želja v nas samih – po moči, pregrehi, bogastvu. Mogoče sem nekoliko prizanesel skupini kmetov, pa še z njimi se konča tako, da zaradi nasprotovanja vsemu, zaradi svoje trme in samozadovoljstva nočejo spremembe stanja. Pa še zanje verjamem, da takšni v resnici so. Ali pa so bili.

Prepričan sem, da čas tega romana še prihaja.

Klopčič: Leta 2003 je izšla vaša prva zbirka kratkih zgodb *Golo mesto*, leto pozneje ji je sledila *Pega v očesu*, jeseni izide tretja. Od "prestopa" (posamezne zgodbe ste sicer pisali že prej) v krajšo zvrst se od te niste več ločili. Kakšna je razlika med pisanjem romanov in kratkih zgodb?

Merc: Ne, kratkih zgodb nisem pisal. Potem sem bil povabljen in sem eno napisal. Bilo me je strah forme in vsebine. Kolikor vem, zanjo ne obstaja teoretski inštrumentarij, kakor ga poznajo poezija, roman ali dramatika. Nič, samo kratka zgodba. Vinjeta, skica, kroki ali malo več. Veliko odpora v samem sebi sem moral premagati, preden sem napisal prvo kratko zgodbo. Iz vsake besede se lahko rodi roman ali kratka zgodba. Razlike ni.

Sem pa odkril, da se da v kratki zgodbi, v romanu sem to vedno črtal, nekoliko posmehovati, prav na tiho in z naklonjenostjo, realnosti in ljudem. V romanu tega ne počnem. Ali bi bil cel roman prekrit s tančico norčevanja, če pa si to dovoliš samo z nekaterimi liki, zdrsrneš do mladinskega romana. To pa je forma, ki je vredna zaničevanja.

Klopčič: Zakaj pa se vam zdi to forma, vredna zaničevanja? Dober mladinski roman je vendar zelo težko napisati (kar navsezadnje dokazuje tudi to, da je teh relativno malo), hkrati pa se ob teh delih vzgajajo mladi bralci, torej je njihova vloga še kako pomembna.

Merc: Mislim, da je zadeva cinična. Tudi ideja o vzgajanju mladih bralcev z mladinskim romanom je cinična in pokvarjena, sfabricirana je! Nihče, ki je mlad, noče biti mlad, da bi bral nekaj, za kar tako ve, kako je! Te ideje z vzgojnimi romani so poznali v razsvetljenstvu, pa pri nas seveda tudi malo po romantiki, potem so pred drugo vojno in še prej romane za institutke, kjer se ni opisalo ženske noge od riti do gležnjev, pač pa so spolnost prikazovali kakor vrhunec plodnosti, moralnosti, zvestobe, glorificirali in omotavali so porivanje, seks, o katerem, bog ne

daj da bi govorili, v transcendentno srečo, poštenost itd. itd. S takšnim odnosom smo takoj pri prepovedih in zapovedih, kar pa je pri romanu in nasploh v literaturi nevzdržno. Če je kje kak dober roman o mladostnikih, mora biti vsaj *Lolita*. Poznamo tudi *Umetnikov mladostni portret*, *Zblode gojenca Torlessa*, *Zmote dijaka Tjaža*. Ampak to so pravi romani z vsebino mladostnikov, posebnih mladostnikov. To je seveda povsem nekaj drugega. Pri tako imenovanem mladinskem romanu pa gre za zelo slabo literaturo. To je bistvo.

Klopčič: Lahko morda mladinske romane, ki jih prebirate med odločanjem, kateri od njih si letos zasluži nagrado desetnica, primerjate s tistimi, ki so izšli nekaj let prej? Se je kakovost teh del spremenila ali ostala približno enaka?

Merc: Ne, ne morem. Ko to poskušaš brati, ugotoviš, da bi moral žvečiti embalažo koruznih storžev, ličkanje skupaj z dlačicami.

Klopčič: Vrniva se k vašim kratkim zgodbam. Za večino teh je bila doslej značilna urbanost. Se to spreminja? Je morda ta najprimernejši (hrupni in prenaseljeni) kontrapunkt izpraznjenosti, ki pogosto zaznamuje atmosfero?

Merc: No, mesto je vedno mesto idej. V naravi je ideja, če je, ena sama. V mestu pa so ljudje naredili vse drugače, po svoje, bi rekel. Same zgodbe, prostori krvi, nasilja, demonstracij, bojov, tehnologije. Ko se sprehodite po Ljubljani, govori mesto samo. S preteklostjo, ki je prisotna – politična, osebna. Stopite v heglovsko pojmovanje arhitekture, v politični čas in v ideje. Istočasno pa so kratke zgodbe zgodbe s samo sluteno preteklostjo. Utrinki življenj – takšnih, kot so naša. Menda je na ljubljanskih Žalah pokopanih več kot tristo tisoč ljudi. Torej? Dopolnjena življenja in zgodbe iz samih drobnih kapljic.

Klopčič: V zasebnem življenju pa se urbanosti vendarle umikate.

Merc: Ne, ne umikam se mestu, sploh ne. Ne morem živeti brez svobode, ki mi jo daje mesto. Intimo, druge ljudi, gledališče in časopise in kino in nakupovalna središča. To so simulakri, to so tiste čudovite steklene kroglice, ki zaživijo, če jih stresemo, da pada sneg ali se vzvalovi morje, da zaplavajo ribice. Vse je v modulih, kot so trgovine, restavracije, nerealne, plastične, lažnive, in lahko prehajaš po mili volji. Podobno je računalniški arkadni igri. Zato brez mesta ne morem. Ne morem, da ne bi

šel v kino v Kolosej ali na kavo v City Park. Če pogledate, kaj ljudje kupujejo, to je čudovit in hitro dolgočasen predmet opazovanja, vidite, da v resnici kupujejo smeti, zavite v smeti. Vsi vozički so polni smeti, ki jih bodo ljudje še enkrat predelali, povsem tehnološko in biološko, in potem oddali od sebe kot svoj produkt. Nujen produkt njihovega (se ve, tudi mojega) življenja. Vem, da intelektualci vihajo nos nad temi prizorišči. Tudi mene moti, da se ljudje v kinu obnašajo tako kot doma, ko gledajo televizijo. Nenehno nekaj jedo, nekaj imajo v ustih ... tudi njihove besede so tisto nekaj.

Če so nas v prejšnjem sistemu hranili predvsem z ideologijo, smo mi hrepeneli po nakupovalnih vozičkih, zdaj pa opažam, da bi radi ideologijo kot nekaj zasebnega nazaj: čakre, bioenergija, sekte, zdravilstvo itd.

Klopčič: Stalnica vaše literature je tudi iskanje izpolnjujočega odnosa moški-ženska, včasih hlastanje za osvoboditvijo od preteklosti, ki osebo določa (tako se na primer Urban Franc v *Slepem potniku* želi otresti zaznamovanosti odnosa z materjo), predvsem za pare v kratkih zgodbah pa se zdi, da še največkrat prevladata osamljenost in odtujenost. Igor Bratož je za *Pego v očesu* ugotavljal, da se "vse vrti okrog iskanja smisla v čustev oropnem svetu, ki je za neodločnega posameznika praviloma nevaren".

Merc: Središče literature ne more biti nič drugega kot človek, ne? Poskusil sem napisati ljubezenski roman, pa sem ugotovil, da je lahko v romanu besedila z ljubeznijo vedno samo za pol strani. Tudi skupaj s sovraštvom ga ni več. Kaj nam ostane? Vsa besedila, ki govorijo o ljubezni, so filozofska. Odnos med žensko in moškim je dogodek, da je lahko literatura. Ko ugotovimo, da je tudi mati samo ženska in nič več, smo osvobojeni njenega mučeništva. In ko ugotovimo, da so lahko ženske tudi matere naših otrok, se pravi skupnih, postane ženska kot mati postranska, postane tisto, kar resnično imamo z njo. To vedo vsi avtorji, ki so kdaj koli pisali (samo na Slovenskem je to prikrito – slavisti še zdaj tečejo za vozom, ki ga ne morejo ujeti).

Smisel te vedno zapeljuje. Zdi se, da si ga našel, pa je kot kos mila: manjša se v rokah, ko se umivaš, zmuzne se ti lahko iz rok, če pa nanj stopiš, padeš. Je pa šele človek s smislom ali brez smisla človek literature. To mu moramo očitati. Recimo, da moški prebije ves svoj vek kot član komunistične partije, ki je zmagovita, ki ima oblast in ki je odkrito protiverska, proticerkvena in zanj tudi edina napredna sila v družbi. In ta človek živi v hišici, mimo katere hodijo ljudje k maši. V tem ne vidi smisla, zdi se mu, da ti ljudje verjamejo v prevaro, ker je partija močna,

ker je napredek ... Vsako nedeljo si ogleduje ljudi, ki lepo oblečeni hodijo k molitvi. Ne vidi smisla v tem. In v vsem tem času se stara. Potem pa se spremeni čas, spremenijo se politične silnice, partija je razgaljena, ne more ji več verjeti. In neke nedelje se pridruži ljudem, ki so desetletja hodili k maši mimo njegove hiše. Potrebuje smisel. Če natančno premislimo, je srečen dvakrat: prvič, ko je osvobojen vere, ker ve, da je to le obred, ki nič ne pomeni, drugič, ker jo upa na novo sprejeti. In nikoli ni bil v grehu. Vedno ima prav, vedno vidi smisel v tem, kar počne, ali v tem, česar ne počne. Samo kos mila se je zmanjšal čisto na najmanj možno, ker si je z njim umival roke. Tega k sreči ne more uzavestiti.

Klopčič: Imate občutek, da kot avtor pripadate določeni generaciji? Katere so njene glavne značilnosti?

Merc: Ne, včasih ne pripadam niti samemu sebi. Po ljubezni do postmoderne in metafikcije ne vem, ali obstaja sploh kakšna generacija, kakšna prepoznavnost. V literaturi je v resnici vsak sam.

Klopčič: Kakšno se vam zdi trenutno slovensko literarno prizorišče? Nekateri zatrjujejo, da ni kaj prida drugačno, kot je bilo v najhujših časih. Osebnе zamere naj bi se vrstile na dnevnem redu, prijatelji v medijih drug drugega trepljajo po ramenih, neprijetni tekmeči so omalovaževani ali največkrat zmolčani in tako naprej. Kakšen je vaš osebni vtis?

Merc: Nič. Ne čutim, da bi bilo med prozaisti kaj drugega kakor to, da vemo, kako se to dela, in da ni zavisti, ni nasprotovanj na delovni ravni. Menim, da vsak dela po svojih močeh. Kar imamo pred seboj, je njegovo delo. Saj je to dovolj razgaljujoče. Da pa bi se hvalili in trepljali med seboj? Za to ni noben dovolj dober.

Klopčič: Kakšna usoda čaka literaturo? Država kulturi namenja vse manj denarja, v širši družbi vse bolj prevladuje prepričanje, da je dobro in skromne podpore vredno le tisto, kar je tržno relativno uspešno. Javnost je v zadnjem času s svojim pisanjem večkrat razburil Mičo Mrkaić. Kako komentirate njegove izjave?

Merc: Kolikor vem, je v osnovi fizik in šele nato ekonomist. Bojte se ljudi, ki imajo dvojno izobrazbo. Ta dvojnost je sumljiva in izdaja strah, negotovost in tudi relativno šibko razumevanje obeh strok. Ali ni samo fizika dovolj za deset ali več življenj? In ekonomija enako? Mogoče je pa

v fiziki tudi kvasil oslarije, pa so se tam samo hahljali. Kaj pa naj bi? Znano je, da se lahko človeku seveda malo meša, tako huda je ta veda. Pa ekonomija tudi. Fizika pa deluje ne glede na zgovorne in vsevedne pametnjakoviče – in enako je z ekonomijo. Vseeno je, kaj ta tip govori.

Klopčič: Nekako splošna ugotovitev je, da je v zadnjem desetletju pot do izdaje knjige v samozaložbi postala relativno preprosta. Sami ste v samozaložbi izdali *Potopljeni zvon*. Je to res?

Merc: *Potopljeni zvon* sem res izdal v samozaložbi. Ostalo mi je nekaj izvodov, ki pa bi jih z veseljem javno zažgal, ob kakem dnevu knjige (glede na to, koliko mi jih je ostalo, bi moral prej zanje plačati kakih 120 tisoč tolarjev davka ob uničenju zaloge – tega denarja pa ne dam). V resnici je to hujše kot tisto, kar govori prej omenjeni gospod ekonomistični fizik ali fizikalni ekonomist. Dajatve na intelektualno stvaritev država nabije do onemoglosti, vsem fušarjem, ki so sami zgradili hiše, pa ne zaračuna nič! To je v slovenski biti – cenimo lastno zidarjenje, malanje zidov, prenašanje opek ... ko pa smo intelektualno dejavni, nas useka! Nikoli več ... če ...

Klopčič: Posledica krajše in enostavnejše poti do objave je tudi porast števila knjig nižje kakovosti. Kako to hiperprodukcijo opazite kot avtor?

Merc: To je dobro. Ne mislim povsem resno, če rečem: ne more biti kvalitete, če ni kvantitete. Saj, zakaj pa ne bi vsak napisal knjige? Mislim, da ni s tem nič narobe. Vedno je v resnici obstajala hiperprodukcija. Vse knjižnice so bile že pred tem polne do vrha. In tudi pozabljenje na avtorje je delovalo. Ekscentričnih avtorjev je bilo vedno polno. Hvala bogu, da je tako, kot je.

Klopčič: Javnosti ste znani tudi kot oster kritik osnovnošolske reforme, že devetnajst let ste ravnatelj Osnovne šole Prule. Kako človek, ki je "dnevni sanjač", kot ste zapisali v svojem dnevniku v Delu, usklajuje službo in literarno ustvarjanje?

Merc: Stalno se igram delfinčka. Živim v vodi, kjer imam hrano, in v plavanju večinoma uživam, ven pridem pa po zrak, brez katerega ne morem živeti. To je en pogled. Obstaja pa tudi drug, ki sem ga sit, ki bi mu rad obrnil hrbet in živel samo na kopnem oziroma neprestano dihal zrak. Spočetka s končano primerjalno književnostjo biti učitelj na srednji

šoli in potem ravnatelj osnovne šole res ni videti kaj imenitna prihodnost. Ne strokovna ne lastna, notranja. Potem pa ob delu spoznaš, kako pomembna je pedagogika. Če sem jo kot teoretsko in filozofsko vedo upravičeno gledal zviška, potem se je v času, ko sem v teh vodah, v meni spremenila v dejstvovanje. Postala je pomembna v tem, da sem ugotovil, da brez nje ni nas samih, prihodnosti, in da je čista politika. Seveda pa je sedanja šola simulaker City Parka. Tvorjenje smeti. To pa je problem. Mogoče samo tukaj v resnici vem, kaj bi bilo treba narediti.